

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

พัฒนาการทางพื้นที่ของฟาร์มเปิดเนื้อและการปรับตัว
ต่อความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินและสิ่งแวดล้อมของเกษตรกร
ในจังหวัดนครปฐม

ผู้เขียน

นางสาวอริศา จิระศิริโชติ

ปริญญา

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ภูมิศาสตร์)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อริศรา เจริญปัญญาเนตร

บทคัดย่อ

การศึกษา “พัฒนาการทางพื้นที่ของฟาร์มเปิดเนื้อและการปรับตัวต่อความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินและสิ่งแวดล้อมของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม” มีวัตถุประสงค์การศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการ ลักษณะการดำเนินการ และกระบวนการผลิตของฟาร์มเปิดเนื้อ 2) เพื่อศึกษาพัฒนาการทางพื้นที่และการกระจายตัวของฟาร์มเปิดเนื้อ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกทำเลที่ตั้งของฟาร์มเปิดเนื้อ และ 4) เพื่อศึกษารูปแบบการปรับตัวของเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดเนื้อต่อปัญหาความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินและด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดนครปฐม

การศึกษานี้ได้ใช้ข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดเนื้อในจังหวัดนครปฐมปี พ.ศ. 2553 จากสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีจำนวนฟาร์มเปิดเนื้อทั้งหมด 60 ฟาร์ม นอกจากนี้ ยังใช้ข้อมูลสภาพแวดล้อม ข้อมูลทางสถิติ ข้อมูลเอกสาร ฐานข้อมูลภูมิสารสนเทศภูมิศาสตร์ ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม การสังเกต และแบบสอบถาม สำหรับวิธีการวิเคราะห์ใช้วิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์และการวิเคราะห์แฟ้มคะแนน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ใช้โปรแกรมทางระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการของฟาร์มเปิดเนื้อ มี 3 ช่วงเวลา คือ 1) ช่วงก่อนปี พ.ศ. 2534 2) ช่วงปี พ.ศ. 2534-2545 และ 3) ช่วงปี พ.ศ. 2546-2554 ในช่วงที่ 1 รูปแบบการเลี้ยงเปิดเนื้อเป็นแบบกึ่งยังชีพ เกษตรกรเป็นแบบอิสระทั้งหมด โดยเริ่มเลี้ยงเปิดเนื้อสายพันธุ์ใหม่ (เชอร์รี่วอลเลย์) ที่ให้ผลตอบแทนรวดเร็วเมื่อปี พ.ศ. 2520 ที่ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมืองนครปฐม ลักษณะการดำเนินการและการผลิตส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรชาวไทยเชื้อสายจีน ในช่วงที่ 2 เป็นแบบการค้า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นแบบอิสระและพบเกษตรกรแบบพันธะสัญญา ซึ่งดำเนินการโดย

เกษตรกรชาวไทยเชื้อสายจีน แต่มีสัดส่วนลดลงจากช่วงแรก และในช่วงที่ 3 เป็นแบบการค้า เกษตรกรเป็นแบบอิสระ พันธะสัญญา และแบบธุรกิจครบวงจร ซึ่งพบจำนวนเกษตรกรแบบพันธะ สัญญามากที่สุด ดำเนินการโดยเกษตรกรชาวไทยเชื้อสายจีนในท้องถิ่นและจากต่างจังหวัดบางส่วน

การกระจายตัวของฟาร์มเปิดเนื้อในจังหวัดนครปฐมตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2534-2554 พบว่า มีการกระจายตัวมากที่สุด ในอำเภอเมืองนครปฐม รองลงมาคือ อำเภอบางเลน อำเภอกำแพงแสน และอำเภอดอนตูม ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับอำเภอนครชัยศรี ตามลำดับ รูปแบบการกระจายตัวของฟาร์มเปิดเนื้อในจังหวัดนครปฐมเป็นแบบรวมกลุ่ม โดยมีค่าดัชนีความใกล้เคียง 0.52 ส่วนความสัมพันธ์ของทำเลที่ตั้งฟาร์มเปิดเนื้อกับรูปแบบการใช้ที่ดินพบว่า ช่วงที่ 1 (ก่อนปี พ.ศ. 2534) ฟาร์มเปิดเนื้อมีทำเลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุด ช่วงที่ 2 (ปี พ.ศ. 2534-2545) ฟาร์มเปิดเนื้อมีทำเลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุดเช่นเดียวกัน แต่สัดส่วนของฟาร์มเปิดเนื้อลดลงกว่าช่วงแรก ในขณะที่สัดส่วนของฟาร์มเปิดเนื้อในพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างค่อย ๆ เพิ่มขึ้น ในช่วงที่ 3 (ปี พ.ศ. 2546-2554) ฟาร์มเปิดเนื้อมีทำเลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างมากที่สุด ซึ่งผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า ที่ตั้งฟาร์มเปิดเนื้อมีแนวโน้มอยู่ในพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างมากขึ้นและอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรมลดลง พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างมีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้น และส่งผลกระทบต่อเกษตรกร รวมถึงก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งต่อชุมชนโดยรอบมากขึ้นในอนาคต

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกทำเลที่ตั้งฟาร์มเปิดเนื้อมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพเรื่องระบบสาธารณูปโภคดี ต่อมาคือ ปัจจัยด้านสังคมเรื่องการอยู่ใกล้ที่พักอาศัยของตนเองและการอยู่ใกล้เพื่อนบ้านที่ดี และปัจจัยด้านเศรษฐกิจเรื่องการมีที่ดินเป็นของตนเอง

การปรับตัวของเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดเนื้อต่อปัญหาความขัดแย้งด้านการใช้ที่ดินและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเลี้ยง การลดปริมาณการผลิต การเพิ่มปริมาณการผลิต การย้ายพื้นที่ฟาร์มเปิดเนื้อไปยังพื้นที่ใหม่ และการยุติการดำเนินการ

ผลจากการศึกษานี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้อธิบายปรากฏการณ์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงเปิดเนื้อในจังหวัดอื่น ๆ หรือเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ประเภทต่าง ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่อไป

Thesis Title	Spatial Development of Broiler Duck Farms and Adaptations of Farmers to Land-Use and Environmental Conflicts in Nakhon Pathom Province
Author	Ms. Arisa Jirasirichote
Degree	Master of Science (Geography)
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr.Arisara Charoenpanyanet

ABSTRACT

The study, “Spatial Development of Broiler Duck Farms and Adaptations of Farmers to Land-Use and Environmental Conflicts in Nakhon Pathom Province” has four objectives: 1) to study development, management and production process of broiler duck farms; 2) to study spatial development and distribution of broiler duck farms; 3) to study factors influencing location selection of broiler duck farms; and 4) to study adaptation of broiler duck farmers to land-use and environmental conflicts in Nakhon Pathom province.

Data on broiler duck farmers from Nakhon Pathom provincial livestock office in 2010 were used to analyze. There are 60 farms in the study area. Additional data used in this study include satellite images, statistical data, documents, GIS database, data collected by field survey, field observation and questionnaires. The analytical methods are composed of analytical-descriptive method and point score analysis. Spatial data were analyzed by geographic information systems.

Study results show that the development of broiler duck farm can be divided into 3 periods: 1) before 1991; 2) 1991-2002; and 3) 2003-2011. For the first period, the broiler duck production was semi-subsistence by all independent farmers. In 1997, they began to raise new breed broiler ducks (Cherry Vallay) that could earn product faster in Tambon Don Yai Hom, Amphoe Mueang Nakhon Pathom. Most management and production process was managed by Thai Chinese. During the second period, it was for commercial purpose. Most farmers were independent and found contract farmers operated by Thai Chinese but the proportion was smaller

than the first period. For the last period, it was still commercially operated. There are 3 categories of farmers; independent farmers, contract farmers and integrated production farmers. Most farmers were contract farmers. It was operated by local Thai Chinese and a few from other provinces.

The spatial distribution of broiler duck farms in Nakhon Pathom province indicated that before 1991 to 2011, most broiler duck farms were in Amphoe Mueang Nakhon Pathom, followed by Amphoe Bang Len, Amphoe Kamphaeng Saen, Amphoe Don Tum and Amphoe Nakhon Chai Si, respectively. The distribution pattern of broiler duck farms in Nakhon Pathom province is clustered, with the Nearest Neighbor Index (R) = 0.52. The result of association between broiler duck farms and land use patterns showed that most broiler duck farms were operated in agricultural areas in the first period (before 1991). In the second period (1991-2002), most broiler duck farms were also in agricultural areas, but the proportion of farms was smaller than the previous period; whereas, the proportion of broiler duck farms in the urban fringe area gradually increased. For the third period (2003-2011), most broiler duck farms are situated in urban fringe area. It could be concluded that the location trend of the broiler duck farms will increase in urban fringe area and decrease in agricultural areas. Moreover, an increasing trend of urban expansion will have impact on broiler duck farms and may also cause such conflicts with surrounding areas in the future.

For factors influencing location selection of broiler duck farms, it was found that the most significant factor is a physical environment factor in good utilities, followed by a social factor in close to their house and nice neighbor and an economic factor in occupying their own land.

The broiler duck farmers in land-use and environmental conflict areas used several adaptive strategies; for example, changing of farming pattern, decreasing production, increasing production, relocation and give up farming.

The result of this study can be applied for describing the phenomenon of broiler duck farmers in other provinces or different animal husbandry farmers.